

250 ÉVES

A GYÖRI
KÁRMEL

KÁRMELITA TEMPLOM

EMLÉKEZZÜNK A 250 ESZTENDŐS GYŐRI KÁRMELRŐL...

1697—1947.

Minden jubileum visszaemlékezés.

Minden jubileum mérőöldkő, határjelző. A történelem két felvonásköze.

250 év nagy idő. Nyolc emberöltő. És a győri Kármel 250 éves.

Több méter vastag falai sokat tudnának mesélni a letűnt idők nagy eseményeiről. Látták Napoleont falai előtt elhaladni. Túléltek II. József kolostortörő intézkedéseit. Látták a negyvennyolcas szabadságharc hősi élniakarását. Átvészelték mindkét világháború borzalmait. Igaz, a második elvitte templomtornyának sisakját, de falai állnak, állnak...

Műemlék a győri Kármel.

Egy kis mult-század.

Ismerjük meg tehát röviden 250 éves jubileuma alkalmából a magyar Kármel anyaházát, alapításától napjainkig.

Ezt van hivatva szolgálni e kis Emlékfüzet.

Egy kis memento.

AZ ALAPÍTÁS

Szelepcsényi György (1595—1685) Magyarország egykori hercegprimásának kedves terve volt hazánkban letelepíteni a Sarutlan Kármelitákat. Mivel azonban életében nem tudta tervét megvalósítani, végrendeletileg 50.000 forintot hagyományozott erre a célra.

250 évvel ezelőtt, 1697 július 27-én kapták meg a német Kármelita Rendtartomány atyái a győri zárda alapításának engedélyét gróf Kollonich Lipót, esztergomi érsek, közbenjárására I. Lipót király és Keresztély Ágost győri püspöktől. Az alapító rendtagok P. Adolf vikárius, P. Fridolin, P. József, Domonkos és Lénárd testvérek voltak.

1697 október 12-én kezdték meg az alapító atyák a rendi életet az általuk megvásárolt Perger-féle házban, mely a mostani templom helyén állt. A jelenlegi rendház építését Athanáz kármelita testvér tervei szerint 1732 október végén fejezték be. Közben a templom is felépült (1720—1725), szintén Athanáz testvér tervei alapján és személyes vezetése mellett. A templomot Szent István első apostoli királyunk és a Szeplőtelen Fogantatás tiszteletére dedikálták.

HÁBORÚS VISZONTAGSÁGOK

A győri zárdát, a békének ezt az otthonát sem kerültek el a háború veszedelmei. Az 1805—1809-ig Győr városát megszállva tartó francia csapatok nemcsak a városnak okoztak közel ötmillió forintnyi kárt, hanem zárdánkat is megfosztották minden élelmétől és összes értékeitől. Ezen Napoleon császárnak a zárdánkban tett személyes látogatása sem segített. Az ellenség elől menekülve 400 győri lakos talált menedéket a zárda falai között. Az atyák nemcsak otthonukat osztották meg a menekültekkel, hanem kenyereket is, olyannyira, hogy ők maguk is végső szükségbe jutottak. Pusztításukat betetőzték a franciák azzal, hogy mikor kénytelenek voltak

KÁRMELITA TEMPLOM BELSEJE

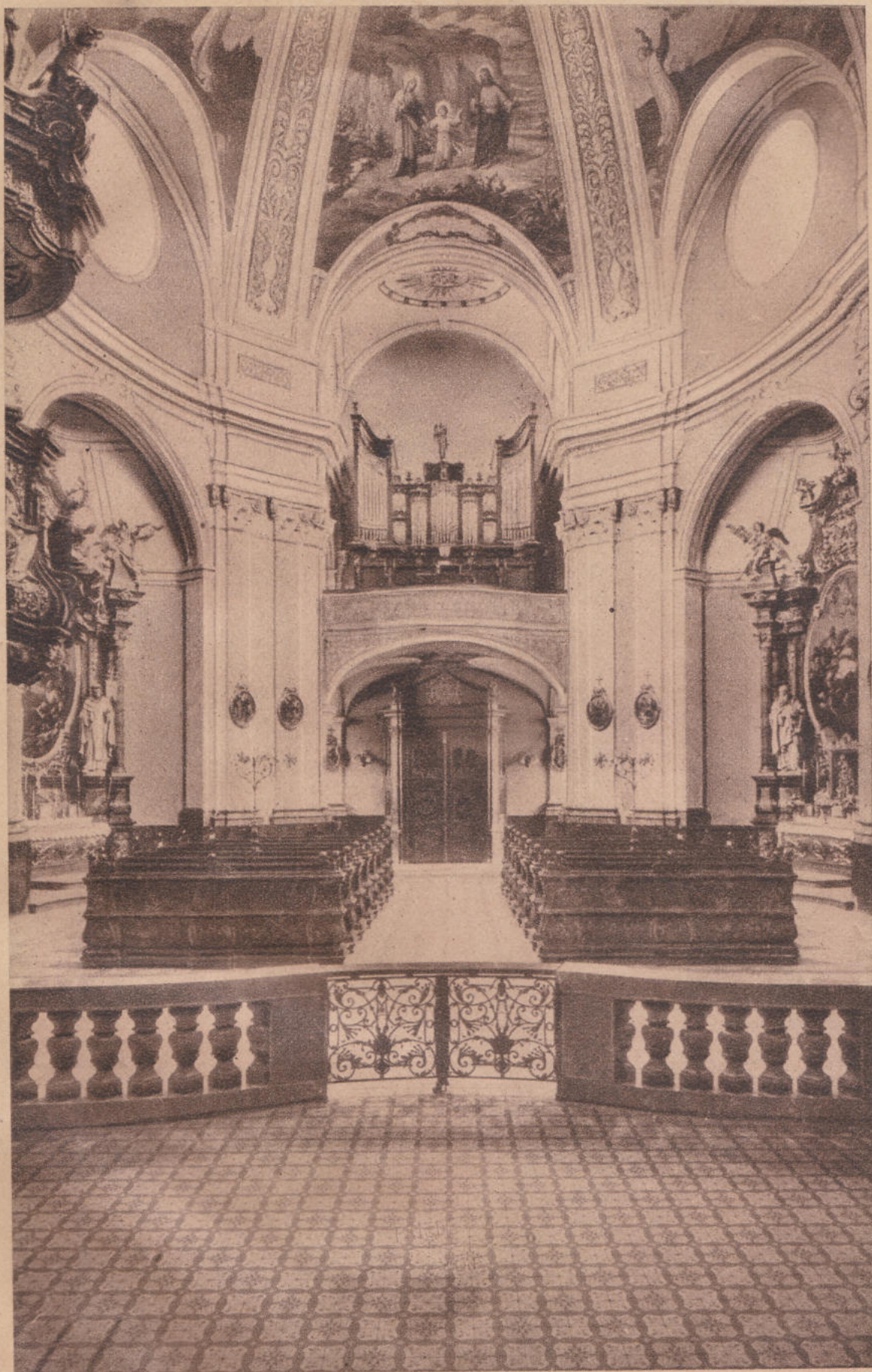
Győrből kivonulni, a közeli csanaki hegyekből ágyúzták a várost. Lövéseik nyomán több helyen találat érte zárdánkat is, annak falait alaposan megrongálva. Az ágyúlövedékeket falba fúródva ma is emlékként őrizzük.

A történelem, úgy látszik, megismétli önmagát, mert a legutóbbi világégés sem mehetett el nyom nélkül a győri zárdá felett. Nemcsak a nagyszámú polgári lakosság talált ismét menedéket a templom kriptájában, hanem az ágyú- és aknalövedékek is elvégezték a maguk pusztító munkáját. A belövések áldozata lett a templomtorony gyönyörű barokk sisakja, több helyen megrongálódott a tetőzet és nem egy rés támadt a vastag falakon is.

A GYŐRI KÁRMEL TEMPLOMA

Az isteni Gondviselés adta Rendünknek Athanáz testvért éppen a legalkalmasabb időben, amikor a kétszer is bővített ideiglenes kápolna szűknek bizonyult s így az atyáknak templom-építésre kellett gondolniok.

Szent Józsefről nevezett Athanáz testvér, világi nevén Witwer Márton, a tiroli Imstben született 1667 október 23-án. Mint egyszerű kőműveslegény a prágai Szent József templomnál dolgozott, ahol a kiváló tehetségű Ignác kármelita építőttestvér figyelmes lett rá. Felismerte a benne rejlő tehetséget. Besegítette a Kármelba, ahol privát szorgalomból tanulmányozta a nagy tervezők és művészek munkáit. Így érte őt Győrött előljárói intézkedése, hogy a győri templomot és zárdát megtervezze és felépítse. 1720-ban a győri házfőnök megbízásából el is készítette a jelenleg is fennálló templom tervrajzát. Azonban nem csupán tervezője volt a templomnak, hanem őt esztendőn át az építkezések vezetője és művészi kivitelezője is, úgyhogy 1725 október 7-én az ősz Nádasdy László csanádi püspök ünnepélyesen konszekrálhatta a templomot. Athanáz testvér kiváló tehetségét dícsérik még: a szakolcai, pacovi, wienerneustadti, linzi, zirci, győri (Kálvária) és pannonhalmi építkezései.

7
KÁRMELITA TEMPLOM ORGONA RÉSZLETE

A templom finoman tagozott homlokzatával, a szentély mellett emelkedő barokk sisakos tornyával, elliptikus alaprajzával és felette tojásdad kupolájával, a római Al Gesu és a S. Maria della Scala emlékét idézi fel.

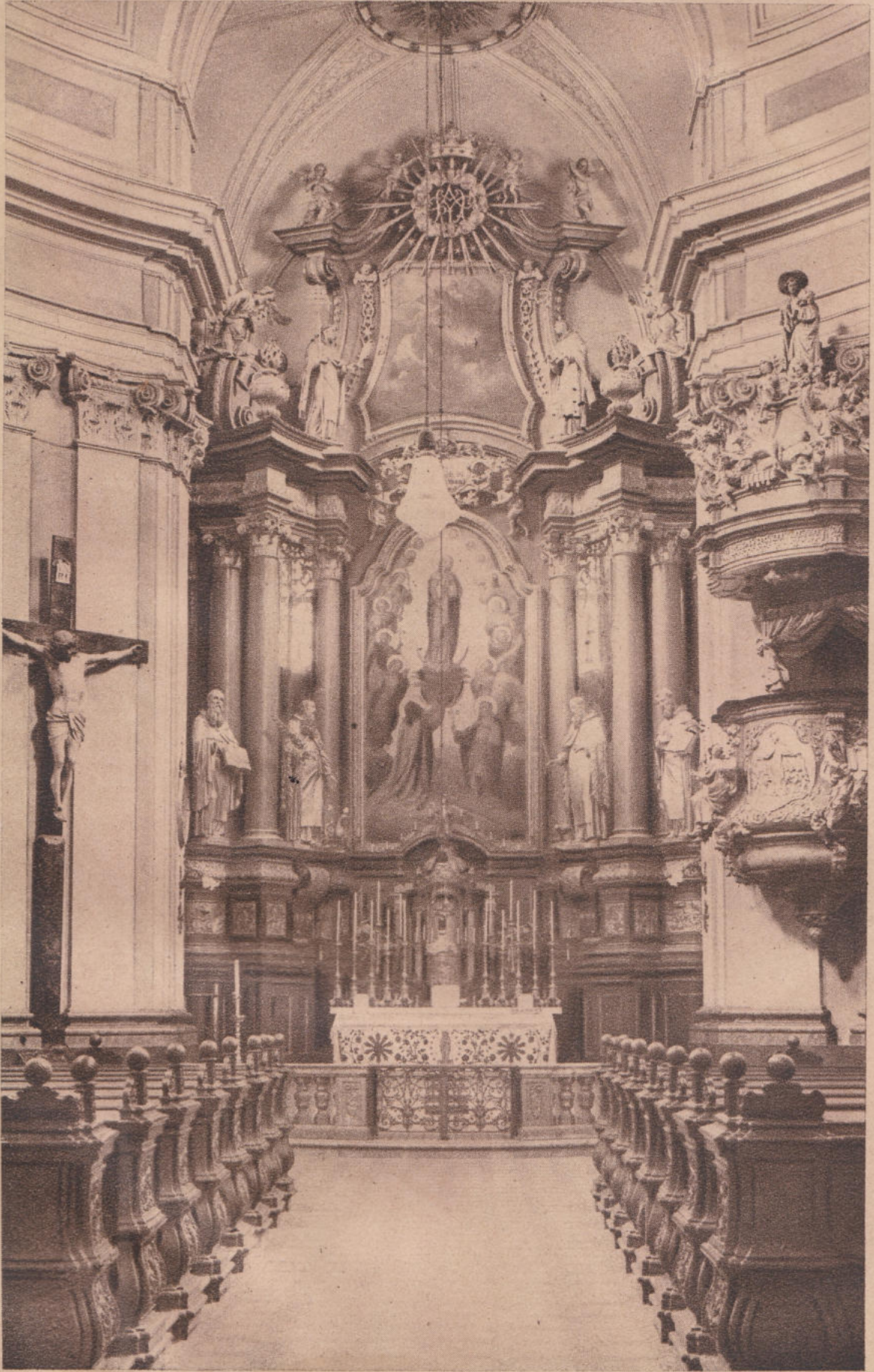
A TEMPLOM BELSEJE

Említésreméltó különlegessége győri templomunknak, hogy teljes egészében kármelita alkotás, amennyiben nemcsak építője volt kármelita, hanem belső berendezésének alkotója is: Szent Eufrozínáról nevezett Domonkos testvér személyében. A világban Richter Ferencnek hívták és a csehországi Münsterben született. Már gyermekkorában nagy hajlandóságot mutatott az asztalos mesterség iránt. Szabad idejében igen csinos játékszereket faragott. Mint asztalossegéd olyan szép munkákat készített, hogy társai a mester címevel tisztelték meg. Kevésbeszédű volt. Szabad idejét a legmélt. Oltáriszentség előtt szokta eltölteni. 70 éves korában halt meg. Egész életét Isten háza fényének emelésére fordította.

Nem közönséges tehetségét bizonyítják templomunkban az oltárok, a főoltár szobrai, a szószék (valóságos barokk remekmű!), a belső és külső sekrestye intarziás-faragványos szekrényei, valamint a zárda könyvtárának művészi berendezése. Ugyancsak ő készítette a sümegi ferences templom főoltárát és a bécsi régi kármelita templom oltárát.

OLTÁRKÉPEK

Az eredeti főoltárképet és a mellékoltárok képeit a XVII. század egyik kiváló művésze: *Martino Altomonte* festette. Nápolyban született 1657 május 8-án. Giovanni Battista Gaullis tanítványa volt. III. Sobieski János lengyel király udvari festőjének nevezte ki és jobbára a török

6

KÁRMELITA TEMPLOM BELSEJE

inváziók korából való történeti képek s Bécs ostromának megfestésével bízta meg. Sobieski halála után Bécsbe költözött és festő és szobrász akadémia egyik igazgatója lett. 1720-tól kezdve Linzben lakott. Meghalt 1745 szeptember 14-én.

Az eredeti főoltárképet egy szerencsétlen restaurátor eltávolította (három darabra vagdalva ma is megvan a szerzetház imakórusán) és Kasztner János bécsi festőművész száraz felfogású képével helyettesítette.

A mellékoltárok a következő jeleneteket ábrázolják: Nagy szent Terézia szívsebzését, Szent József halálát, Keresztes Szent János megdicsőülését és végül a negyedik Nepomuki szent János vértanúságát.

Itt említjük meg a segítő Szűz Mária képét is a Nepomuki szent János oltáron. Kreinseller Mátyás nevű úriember ajándékozta 1762 március 3-án templomunknak. A képhez némi csoda fűződik; amennyiben kétszer volt lángok között a gyóntató folyosón. Körülötte minden elégett, még a képkeret is elhamvadt, de a képnek magának semmi baja nem lett. A győri hívek nagy előszeretettel szokták felkeresni és oltáránál szent miséket mondatni.

A KRIPTA

A templom alatt elterülő kriptá egyidejű a templommal. A rendtagok temetkezési helye először a Lorettói kápolna alatt volt, később a sekrestye, majd a napjainkban is meglévő kápolna-szerű részben. A többi térségben már kezdettől fogva világiakat temettek. Eleinte nem fülkébe tették a koporsókat, hanem szabadon egymásmellé. A krónika szerint egy alkalommal a kíváncsi látogatók fel is feszegettek egy pár koporsót.

1761-ben Ipoly testvér rendezte át először a kriptát. Ugyanis már annyi volt a koporsó, hogy lépni sem lehetett. Részint egy közös sírba temette őket, részint pedig fülkéket épített számukra.

KÁRMELITA TEMPLOM FRESKÓI

A régi sírokról még megvannak az akkori divatos táblák. Rendesen vörösréz lemezre vannak festve figurák; vagy a halál őszszakállas angyal képében, vagy a gyászoló család, vagy más alakok.

Kedvesen szimbolizálja az egyik sírtáblán látható gyermek az élet rövidségét, amint színes szappanbuborékot fúj egy szalmaszálon

Újra 1939-ben renoválták a kriptát. Az egészet kivilágíthatóvá tették, új fülkéket és új lejáratot készítettek és egyszerű stílusban egy oltárt emeltek. Időnkint és minden temetés alkalmával szent mise szokott lenni ezen oltárnál.

Az elmúlt háború alkalmával a kriptá nyilvános menedékhelyül szolgált az ide menekült emberek, nők százainak.

A LORETTÓI (SÖTÉT) KÁPOLNA

E kápolna építése P. Angelus vikárius gondolata volt. Részint mivel az építendő templom a Szeplőtelen tiszteletére fog épülni, Ő pedig földi életében a mai Lorettóban lévő kis házban lakott; részben pedig a szentház egyideig a Kármel-hegyén volt. Ezen kapcsolatok révén született meg a Lorettói kápolna eszméje. 1718 március 22-én benedikálta a püspök nagy ünnepség keretében. Március 25-én körmenetileg, rengeteg nép, papság, szerzetesség, egyesületek, céhek kíséretében hozták el az újvárosi Zichy-kápolnából a Lorettói szobrot, melyet Rómában készítettek és az eredeti, lorettói kegyszoborhoz érintettek. A Szűz Anya szobrát ezüst fonálból szőtt drága palást borította. Négy, dalmatikába öltözött kispap vitte egy magas hordszéken, nyolcan pedig fáklyásmenetben kísérték.

A kápolna külső bejárata fölé helyezték el az előbbi katonai épület homlokzatán volt császári sást. A katonaságnak ezért valahányszor erre ment, díszisztelgést vezényeltek.

KÁRMELITA TEMPLOM FRESKÓI

1755-ben kis ezüst csengésű harangot kapott. Majd az 1756-ban végzett restaurálás alkalmával a Lorettóban levő mintára kis freskókat festettek.

Pápai engedéllyel Lorettói Szent Szűz Társulat alakult, sok búcsúval.

1941-ben Borsa Antal, győri iparművész restaurálta a kápolnát, mely alkalommal ismét előjöttek az időközben elmosódott freskók.

Ugyanebben az évben készült Borsa Antal tervei szerint, a márvány áldoztató rács is.

„A HAB-MÁRIA“

A templom homlokzata mellett láthatjuk az 1891-ben épült kis kápolnát, benne a kőből faragott rokokó lendületű „Hab-Mária“ szobrát, melyet minden valószínűség szerint a scariai születésű (1674—1750,) Diégo Francesco Carlone alkotott. Keletkezéséhez a következő kis legenda fűződik:

Egy alkalommal nagy árvíz volt Győrött. Az összes folyók kiléptek medrükből. A hirtelen veszedelem készületlenül taláta a várost és az árvíz már-már elnyeléssel fenyegette. Ekkor megjelent a Szűzanya és visszaparancsolta a vizet. Ennek emlékére állították fel Győrött a Rába-híd túlsó hídfőjénél a Hab-Mária szobrot.

Mikor az új vashidat építették, a szobornak nem volt helye. Hogy az értékes és kedves Szűzanya szobrot megmentse dr. Zalka János győri püspök a rendház engedélyével 1891-ben megépíttette a jelenlegi kis kápolnát és a szobrot ide helyezték el.

Ebben a kis kápolnába szokott lenni az Úrnap körmenet egyik s talán legszebb oltára.

Felelős kiadó: P. Hajós Miklós
475892. Athenaeum mélynyomása, Budapest
Felelős: Gorszky Tivadar igazgató